

Návrh

ÚSTAVNÝ ZÁKON

z ... 2021

o primeranom hmotnom zabezpečení v starobe

Národná rada Slovenskej republiky, s cieľom

zabezpečiť výkon základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe efektívnym spôsobom a s prihliadnutím na dlhodobú udržateľnosť hospodárenia Slovenskej republiky a spravodlivú mieru solidarity medzi generáciami zúčastnených osôb,

zvýšiť transparentnosť systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe a umožniť zúčastneným osobám prijímať informované a kvalifikované rozhodnutie o ich hmotnom zabezpečení v starobe,

zlepšiť stabilitu a predvídateľnosť vývoja systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe v dlhodobom horizonte,

prispieť k rozloženiu a minimalizácii rizika vplyvov zmien systému primeraného hmotného zabezpečenia na výkon základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe,

sa uzniesla na tomto ústavnom zákone:

Základné ustanovenia

Čl. 1

- (1) Tento ústavný zákon ustanovuje niektoré podrobnosti o základnom práve na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a ustanovuje organizáciu systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe.
- (2) Základné právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe príslušníkov ozbrojených síl, ozbrojených zborov, bezpečnostných zborov a záchranných zborov sa vykonáva prostredníctvom systému výsluhového zabezpečenia. Na výkon základného práva podľa prvej vety a organizáciu systému výsluhového zabezpečenia sa tento ústavný zákon nevzťahuje.

Čl. 2

- (1) Systém primeraného hmotného zabezpečenia v starobe tvorí dávkovo definovaný priebežne financovaný dôchodkový systém (ďalej len „priebežný systém“) a príspevkovo definovaný kapitalizačný systém starobného dôchodkového sporenia (ďalej len „sporiaci systém“).
- (2) Systém primeraného hmotného zabezpečenia v starobe je organizovaný ako univerzálny systém, založený na jednotných podmienkach výkonu základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe pre všetky zúčastnené osoby, bez možnosti odlišnej systémovej úpravy pre konkrétne, druhovo určené skupiny zúčastnených osôb.
- (3) Výkon základného práva na primerané hmotné zabezpečenie a organizácia systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe musia zohľadňovať ich vplyv na dlhodobú udržateľnosť podľa osobitného predpisu o rozpočtovej zodpovednosti.

- (4) Výkon základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe je založený na zásluhovosti, spočívajúcej v zohľadnení sumy uhradených platieb spojených s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe v sume hmotného zabezpečenia v starobe.
- (5) Výkon základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe prostredníctvom priebežného systému je založený na solidarite medzi jednotlivými generáciami zúčastnených osôb, ako aj medzi zúčastnenými osobami v rámci jednej generácie.

Čl. 3

- (1) Hmotným zabezpečením v starobe je starobný dôchodok.
- (2) Starobný dôchodok sa poskytuje z priebežného systému, a ak je osoba sporiteľom v sporiacom systéme, aj zo sporiaceho systému.
- (3) Poskytovanie starobného dôchodku nie je možné podmieniť zákazom vykonávania zárobkovej činnosti. Z dôvodu vykonávania zárobkovej činnosti počas poberania starobného dôchodku nie je možné sumu poskytovaného starobného dôchodku znížiť.
- (4) Účasť na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe je spojená s úhradou platby spojenej s účasťou, s výnimkami, ktoré ustanoví zákon. Základ pre výpočet platby spojenej s účasťou na priebežnom systéme a s účasťou na sporiacom systéme musí byť rovnaký.

Priebežný systém

Čl. 4

- (1) Priebežný systém vykonáva subjekt verejnej správy.
- (2) Účasť na priebežnom systéme, v rozsahu ustanovenom zákonom, vzniká a zaniká zo zákona. Účasť na priebežnom systéme môže byť aj dobrovoľná.
- (3) Štát každoročne poskytne na účely priebežného financovania priebežného systému prostriedky v sume rovnajúcej sa sume platieb spojených s účasťou na sporiacom systéme za predchádzajúci kalendárny rok.
- (4) Ďalšie možnosti poskytnutia prostriedkov na účely financovania priebežného systému štátom nie sú ustanovením odseku 3 dotknuté.

Čl. 5

- (1) Vek, s dosiahnutím ktorého je spojený vznik nároku na starobný dôchodok (ďalej len „dôchodkový vek“) z priebežného systému sa mení v hodnote rovnajúcej sa hodnote zmeny strednej dĺžky života v Slovenskej republike spoločnej pre mužov a ženy, vykázanej vo veku, ktorý sa blíži dôchodkovému veku (ďalej len „stredná dĺžka života“).
- (2) Zákon ustanoví, čo sa považuje za dobu účasti na priebežnom systéme a môže ustanoviť kvalitatívne podmienky spojené s dobou účasti na priebežnom systéme alebo jej časťou.
- (3) Spôsob určenia sumy starobného dôchodku z priebežného systému vo väzbe na okamih vzniku nároku na starobný dôchodok alebo okamih uplatnenia tohto nároku sa zákonom ustanoví tak, aby celková suma predpokladaných doživotne poskytnutých starobných dôchodkov z priebežného systému bola rovnaká bez ohľadu na to, kedy nárok na starobný dôchodok vznikne alebo je uplatnený.

Čl. 6

Starobný dôchodok z priebežného systému sa v jednom kalendárnom roku poskytuje najviac v sume dvanástich starobných dôchodkov z priebežného systému.

Čl. 7

- (1) Suma poskytovaného starobného dôchodku z priebežného systému sa každému poberateľovi pravidelne zvyšuje o zákonom ustanovené percento tak, aby sa zvyšovala rovnako, ako sa zvyšujú životné náklady domácností osôb, ktorým je poskytovaný starobný dôchodok z priebežného systému, vyjadrené vývojom spotrebiteľských cien.
- (2) Sumu poskytovaného starobného dôchodku z priebežného systému je možné každému poberateľovi zvýšiť aj v prípadoch, ktoré ustanoví zákon.
- (3) Ak z údajov schváleného štátneho záverečného účtu vyplýva, že na účely financovania priebežného systému štátom bolo, okrem prostriedkov podľa článku 4 ods. 3, potrebné poskytnúť prostriedky v sume najmenej jedného percenta sumy hrubého domáceho produktu, deň schválenia štátneho záverečného účtu je dňom vzniku vysokého rizika dlhodobej udržateľnosti systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe. Vláda Slovenskej republiky je do šiestich mesiacov odo dňa vzniku vysokého rizika dlhodobej udržateľnosti systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe povinná predložiť Národnej rade Slovenskej republiky návrh opatrení, ktoré prispievajú k zníženiu tohto rizika a k zabezpečeniu dlhodobej udržateľnosti systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe. Opatrenia podľa druhej vety musia byť vyvážené z hľadiska vplyvu ich realizácie na poberateľov starobného dôchodku a budúcich poberateľov starobného dôchodku.
- (4) Ak vláda Slovenskej republiky nespĺní povinnosť predložiť návrh opatrení podľa odseku 3 ani do jedného roka odo dňa vzniku vysokého rizika dlhodobej udržateľnosti systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe, až do splnenia tejto povinnosti, najmenej však počas jedného roka od uplynutia tejto lehoty, nie je možné
 - a) postupovať podľa odsekov 1 a 2 a
 - b) zvyšovať sumu nároku na starobný dôchodok z priebežného systému platnú ku dňu začatia jeho poskytovania, ak zákon takýto spôsob zvyšovania sumy nároku na starobný dôchodok ustanoví.
- (5) Inak, než postupom podľa odsekov 1 alebo 2 nie je možné plošne zvyšovať sumy poskytovaných starobných dôchodkov z priebežného systému.
- (6) Ustanovenie odseku 5 sa nepoužije na zvyšovanie sumy starobného dôchodku individuálne určeným poberateľom z dôvodov, ktoré vyplývajú zo zákonom ustanovených podmienok pre určenie sumy starobného dôchodku.

Čl. 8

- (1) Plnenie podľa článku 39 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky sa pre každú z osôb, ktorej sa má poskytnúť, určí ako podiel sumy uhradenej platby spojenej s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe a počtu osôb, ktoré poskytovateľa plnenia vychovali.
- (2) Na účely odseku 1 je suma uhradenej platby spojenej s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe najmenej jedna pätina sumy platby spojenej s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe určenej ku dňu účinnosti tohto ústavného zákona.

Čl. 9

- (1) Zákon môže ustanoviť, že z priebežného systému sa poskytuje aj plnenie na účely výkonu základného práva na primerané hmotné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu alebo pri strate živiteľa. Ak dôjde k súbehu nárokov na plnenie alebo súbehu plnení pri výkone základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu alebo pri strate živiteľa, zákon môže ustanoviť, že sa poskytuje len jedno plnenie, ktoré je výhodnejšie, alebo ustanoviť, že sa niektoré plnenia poskytujú len v čiastočnej sume.
- (2) Poskytovať zúčastnenej osobe po dosiahnutí ustanovenej doby účasti a odpracovaní ustanovenej doby plnenie aj pred vznikom nároku na starobný dôchodok z priebežného systému je možné len,

ak suma tohto plnenia dosahuje zákonom ustanovenú hodnotu a je ho možné poskytovať len do okamihu vzniku nároku na starobný dôchodok z priebežného systému. Ustanovenie článku 5 ods. 3 sa použije primerane na určenie sumy plnenia podľa prvej vety, ako aj na zohľadnenie poskytnutého plnenia podľa prvej vety v sume starobného dôchodku z priebežného systému.

- (3) Odpracovaná doba na účely vzniku nároku na plnenie podľa odseku 2 sa mení v hodnote rovnajúcej sa hodnote dvoch tretín zmeny strednej dĺžky života.

Sporiaci systém

Čl. 10

- (1) Sporiteľom v sporiacom systéme sa osoba stáva
 - a) zo zákona v okamihu vzniku prvej účasti na priebežnom systéme, ak tento okamih nastane najmenej 30 rokov pred aktuálne platným dôchodkovým vekom,
 - b) na základe právneho úkonu v prípade, ak jej postavenie sporiteľa zaniklo podľa odseku 2 a právny úkon je vykonaný najmenej 30 rokov pred aktuálne platným dôchodkovým vekom.
- (2) Sporiteľom v sporiacom systéme osoba prestáva byť, ak vykoná jednostranný právny úkon vedúci k zániku postavenia sporiteľa v sporiacom systéme. Právny úkon vedúci k zániku postavenia sporiteľa v sporiacom systéme možno vykonať len ak toto postavenie vzniklo zo zákona a len v zákonom ustanovenej lehote, ktorá nesmie byť dlhšia než dva roky odo dňa vzniku postavenia sporiteľa v sporiacom systéme.
- (3) Spôsob určenia odplaty pre subjekt, ktorý vykonáva sporiaci systém ustanoví zákon, pričom táto odplata pozostáva z pevnej zložky a z pohyblivej zložky, ktorá je závislá na miere zhodnotenia uhradených platieb spojených s účasťou na sporiacom systéme.

Čl. 11

Podiel sumy platby spojenej s účasťou na sporiacom systéme na sume platby spojenej s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe je najmenej jedna štvrtina sumy platby spojenej s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe určenej ku dňu účinnosti tohto ústavného zákona.

Čl. 12

Nárok na starobný dôchodok zo sporiaceho systému vzniká v okamihu vzniku nároku na starobný dôchodok z priebežného systému alebo v okamihu vzniku nároku na plnenie podľa článku 9 ods. 2 podľa toho, ktorá skutočnosť nastane skôr.

Čl. 13

- (1) Starobný dôchodok zo sporiaceho systému sa poskytuje formou dlhodobého poskytovania, najmenej po dobu rovnajúcu sa strednej dĺžke života v momente vzniku nároku na starobný dôchodok zo sporiaceho systému; ustanovenie odseku 3 tým nie je dotknuté.
- (2) Suma starobného dôchodku zo sporiaceho systému sa určuje najmenej v závislosti od nasporenej sumy a strednej dĺžky života.
- (3) Starobný dôchodok zo sporiaceho systému je možné poskytnúť jednorazovo v celej nasporenej sume alebo v jej časti len pri uplatnení si nároku na starobný dôchodok zo sporiaceho systému a len, ak vzhľadom na nízku nasporenú sumu celkom zjavne nie je dlhodobým poskytovaním možné dosiahnuť primerané hmotné zabezpečenie v starobe.
- (4) Dedenie nasporenej sumy zo sporiaceho systému pred uplatnením nároku na starobný dôchodok zo sporiaceho systému nie je možné obmedziť.

Čl. 14

- (1) Zhodnocovanie uhradených platieb spojených s účasťou na sporiacom systéme musí byť vykonávané tak, aby zachovávalo vysokú pravdepodobnosť čo najvyššieho starobného dôchodku zo sporiaceho systému, pri zohľadnení veku osoby, v ktorom sa stala sporiteľom a zohľadnení a pravidelnom prehodnocovaní vývoja strednej dĺžky života a predpokladaného okamihu vzniku nároku na starobný dôchodok zo sporiaceho systému.
- (2) Subjekt, ktorý vykonáva sporiaci systém je povinný ho vykonávať tak, aby pri svojej činnosti zabezpečil rozloženie rizík, vrátane makroekonomického rizika, jeho činnosť bola v súlade s dosahovaním cieľa zhodnocovania podľa odseku 1 a zohľadňovala všeobecne akceptované pravidlá udržateľného investovania.
- (3) Ďalšie podmienky a podrobnosti zhodnocovania uhradených platieb spojených s účasťou na sporiacom systéme, týkajúce sa najmä pravidiel udržateľného investovania, nastavenia stratégie zhodnocovania, výberu nástrojov zhodnocovania a referenčných ukazovateľov na porovnanie miery zhodnotenia ustanoví zákon.

Čl. 15

Informovanosť

Osoba zúčastnená na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe alebo na dobrovoľnom sporení na účely hmotného zabezpečenia v starobe má právo na informácie týkajúce sa predpokladaného stavu a vývoja jej hmotného zabezpečenia v starobe, s cieľom umožniť dlhodobu plánovať a prijímať rozhodnutia na dosiahnutie takého hmotného zabezpečenia v starobe, ktoré najviac zodpovedá možnostiam a potrebám zúčastnenej osoby.

Čl. 16

Spoločné ustanovenia

- (1) Rada pre rozpočtovú zodpovednosť každoročne vypracúva a zverejňuje správu o dlhodobej udržateľnosti systému primeraného hmotného zabezpečenia v starobe.
- (2) Každý návrh všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorý schvaľuje Národná rada Slovenskej republiky alebo vláda Slovenskej republiky, musí obsahovať vyčíslenie vplyvov jeho schválenia na systém primeraného hmotného zabezpečenia v starobe.

Prechodné ustanovenia

Čl. 17

Tento ústavný zákon sa vzťahuje aj na nároky zo základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, ktoré vznikli pred dňom účinnosti tohto ústavného zákona, ak to nie je v neprospech oprávnených osôb.

Čl. 18

- (1) Dôchodkový vek osôb narodených v roku 1960 je 63 rokov; od tohto dôchodkového veku sa dôchodkový vek osôb narodených v roku 1961 a neskôr mení podľa článku 5 ods. 1. Osobám, ktoré vychovali dieťa môže zákon ustanoviť nižší dôchodkový vek.
- (2) Suma určená podľa článku 8 môže byť do 31. decembra 2029 najviac päť percent zo základu na výpočet platby spojenej s účasťou na systéme primeraného hmotného zabezpečenia v starobe určeného podľa právnej úpravy účinnej ku dňu účinnosti tohto ústavného zákona.
- (3) Podmienka odpracovanej doby sa na účely článku 9 ods. 2 ustanoví k účinnosti tohto ústavného zákona s platnosťou na rok 2023 na 40 rokov.
- (4) Ustanovenie článku 11 sa prvýkrát použije od 1. januára 2024. Suma platby spojenej s účasťou na sporiacom systéme podľa článku 11 je do 31. decembra 2029 najviac šesť percent zo základu na

výpočet platby spojenej s účasťou na priebežnom systéme určeného podľa právnej úpravy účinnej ku dňu účinnosti tohto ústavného zákona.

- (5) Zosúladienie spôsobu zhodnocovania uhradených platieb spojených s účasťou na sporiacom systéme podľa doterajších predpisov s podmienkami podľa článku 14 ods. 1 vykoná subjekt vykonávajúci sporiaci systém do 1. januára 2026. Ak ide o sporiteľa, ktorý na základe ním vykonaného právneho úkonu nemá ku dňu účinnosti tohto ústavného zákona nastavený spôsob zhodnocovania uhradených platieb spojených s účasťou na sporiacom systéme v súlade s článkom 14 ods. 1, subjekt vykonávajúci sporiaci systém sporiteľa v lehote podľa prvej vety na túto skutočnosť upozorní a navrhne mu zmenu tohto spôsobu zhodnocovania. Zákon môže lehotu podľa prvej vety predĺžiť pre prípady, kedy je dlhšia lehota potrebná na minimalizovanie negatívneho vplyvu zmeny spôsobu zhodnocovania uhradených platieb spojených s účasťou na sporiacom systéme na predpokladanú sumu starobného dôchodku zo sporiaceho systému.

Čl. 19

Účinnosť

Tento ústavný zákon nadobúda účinnosť 1. januára 2023, okrem článku 4 ods. 3 a článku 15, ktoré nadobúdajú účinnosť 1. januára 2024.